

Lieta C-585/19**Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu****Iesniegšanas datums:**

2019. gada 2. augusts

Iesniedzējtiesa:*Tribunalul București* (Rumānija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2019. gada 24. jūlijs

Prasītāja:*Academia de Studii Economice din București***Atbildētāja:***Organismul Intermediar pentru Programul Operațional Capital Uman - Ministerul Educației Naționale***ZIŅOJUMS PAR LŪGUMU SNIEGT PREJUDICIĀLU NOLĒMUMU**

TRIBUNALUL BUCUREȘTI - SECȚIA A II-A CONTENCIOS ADMINISTRATIV ȘI FISCAL [Bukarestes apgabaltiesas Administratīvo un nodokļu lietu Otrā palāta] pēc prasītājas **ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI** [Bukarestes Ekonomikas zinātņu akadēmijas] lūguma, ņemot vērā 2019. gada 13. jūnija tiesas sēdē nolemto, saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 267. pantu lūdz:

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESU

atbildēt uz šādiem prejudiciāliem jautājumiem par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK [(2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem] 2. panta 1. punkta, 3. panta, 6. panta b) punkta interpretāciju, jo lēmums šajā saistībā ir noderīgs, lai pieņemtu spriedumu *Tribunalul București, Secția a II-a Contencios Administrativ și Fiscal* izskatāmajā pamatlietā [..]:

“1) Vai ar Direktīvas 2003/88/EK 2. panta 1. punktā definēto “darba laiku” ir jāsaprot “jebkurš laikposms, kurā darba ņēmējs strādā darba devēja labā un veic

savu darbu vai pilda pienākumus” saskaņā ar vienu (pilna darba laika) līgumu vai saskaņā ar visiem (darba) līgumiem, kurus ir noslēdzis minētais darbinieks?

2) Vai prasības dalībvalstīm, kas ir paredzētas Direktīvas 2003/88/EK 3. pantā (pienākums veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka katram darba ņēmējam ir tiesības uz obligātu nepārtrauktu 11 stundu atpūtas laiku katrā 24 stundu laikposmā) un Direktīvas 2003/88/EK 6. panta b) punktā (prasība, lai vidējais nedēļas darba laiks, ietverot virsstundu darba laiku, nepārsniedz 48 stundas), ir jāinterpretē tādējādi, ka tās nosaka ierobežojumus vienam [darba] līgumam vai visiem [darba] līgumiem, kas ir noslēgti ar vienu un to pašu darba devēju vai ar vairākiem darba devējiem?

3) Gadījumā, ja atbildes uz pirmo un otro jautājumu paredz interpretāciju, kas izslēdz iespēju, ka dalībvalstis valsts līmenī var reglamentēt Direktīvas 2003/88/EK 3. panta un 6. panta b) punkta piemērošanu attiecībā uz [katru] līgumu, ja nav valsts tiesību normu, kuras reglamentētu apstākli, ka minimāla ikdienas atpūta un maksimālais nedēļas darba laiks attiecas uz darbinieku (neatkarīgi no tā, cik darba līgumi ir noslēgti ar vienu un to pašu darba devēju vai ar vairākiem darba devējiem), – vai dalībvalsts iestāde, kas darbojas valsts vārdā, var atsaukties uz Direktīvas 2003/88/EK 3. panta un 6. panta b) punkta tiesību normu tiešo piemērošanu un sodīt darba devēju par direktīvā paredzēto ikdienas atpūtas un/vai maksimālā nedēļas darba laika ierobežojumu neievērošanu?”

Pamatlietas priekšmets. Atbilstošie faktiskie apstākļi:

1. *Tribunalul București, Secția a II-a Contencios Administrativ și Fiscal* kancelejā reģistrētā prasības pieteikuma, kuru prasītāja **ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI** (turpmāk tekstā – “ASE”) iesniedza pret atbildētāju **Organismul Intermediar pentru Programul Operațional Capital Uman - Ministerul Educației Naționale** (turpmāk tekstā – “OI POCU MEN”) [Cilvēkresursu darbības programmas starpniekinstitūciju – Valsts izglītības ministriju], priekšmets ir prasība atcelt 2018. gada 2. augusta lēmumu Nr. 1035 [...], kas ir pieņemts pēc ASE izteiktās sūdzības par 2018. gada 4. jūnija pārkāpumu konstatēšanas un [oriģ. 2. lpp.] valsts kases kredīta noteikšanas protokolu [...] (turpmāk tekstā – “protokols”), un atcelt 2018. gada 4. jūnija pārkāpumu konstatēšanas un valsts kases kredīta noteikšanas protokolu [...], kuru pieņēma atbildētāja **OI POCU MEN**.

2. Savā prasības pieteikumā prasītāja norāda, ka ar 2018. gada 4. jūnija pārkāpumu konstatēšanas un finansiālo korekciju noteikšanas protokolu [...] **OI POCU MEN** noteica **ASE București** kā projekta **POSDRU/89/1.5/S/59184** (Cilvēkresursu attīstības nozares darbības programma) ar nosaukumu “*Performanță și excelență în cercetarea postdoctorală în domeniul științelor economice din România*” (Rezultāti un izcilība pēcdoktorantūras pētījumos ekonomikas zinātņu jomā Rumānijā), **SMIS** kods 21574, izmantotājai valsts kases

kredītu 13 490,42 RON apmērā, kas atbilst izdevumiem, kuri tika atzīti par nepieņemamiem, par kopējo summu 13 808 RON apmērā, kuru veido izdevumi par atalgojumiem (neto alga, nodokļi, darbinieka un darba devēja sociālā nodrošinājuma iemaksas) dažiem projekta īstenošanas grupas darbiniekiem, izdevumi, kurus *OI POCU MEN* atzina par nepieņemamiem, ņemot vērā konstatējumu, ka ir pārsniegts maksimālais 13 stundu skaits dienā, kas ir ierobežojums, kāds, pēc *OI POCU MEN* uzskatiem, ir noteikts saskaņā ar *Direktīvas 2003/88/EK* tiesību normām.

3. Par minēto pārkāpumu protokolu prasītāja iesniedza 2018. gada 10. jūlija *administratīvu sūdzību* [..], kas ar atbildētājas *OI POCU MEN* 2018. gada 2. augusta lēmumu [..] tika noraidīta kā nepamatota, pamatojoties uz šādiem apsvērumiem: **a)** tiesiskajā regulējumā (ir citēts *Direktīvas 2003/88/EK 3. pants*) ir reglamentēts maksimālais stundu skaits, kuru persona var strādāt dienā, nevis saskaņā ar vienu darba līgumu; **b)** atšķirības starp līgumisko [akadēmisko] stundu (40 minūtes) un civiltiesisko stundu (60 minūtes) neesot būtiskas, jo darba līgumi attiecībā uz ekspertu pamatfunkcijām ir noslēgti saskaņā ar [Rumānijas] Darba likumu, kurā pilnais darba laiks ir paredzēts 40 stundās nedēļā, neparedzot izņēmuma tiesību normas; **c)** samierināšanās priekšlikums esot iesniegts nepareizajai personai, jo *OI POCU MEN* nav pilnvaru attiecībā uz samierināšanās priekšlikumu, un ir atkārtots *AM POSDRU* [Cilvēkresursu darbības programmas pārvaldības institūcijas] *instrukcijā Nr. 95/17.04.2014* paredzētais; tāpat tiek uzskatīts, ka izmantotāja tiesības uz aizstāvību ir ievērotas, jo tam tika atļauts rakstveidā iesniegt savu nostāju pirms protokola pieņemšanas, un minētās nostājas iesniegšana neesot faktiskais pārsūdzības līdzeklis; **d)** atmaksas pieprasījuma iesniegšanas dienā, proti, 2013. gada 1. aprīlī, prasītājai esot bijis jāzina *Direktīvas 2003/88/EK* tiesību normas un pat bez *AM POSDRU instrukcijas Nr. 64/01.02.2013* esot bijis jāzina *Direktīvas 2003/88/EK 3. pantā* paredzētais ierobežojums, nevis jālūdz atmaksa par izdevumiem par atalgojumu, kas pārsniedz 13 stundu dienā ierobežojumu.

4. Lietas dokumentiem pievienotajā *pretprasībā* atbildētāja *Organismul Intermediar pentru Programul Operațional Capital Uman - Ministerul Educației Naționale* [Cilvēkresursu darbības programmas starpniekinstitūcija – Valsts izglītības ministrija] (*OI POCU MEN*) norāda, ka [..] ir piemērojusi *Direktīvas 2003/88/EK* (Darba laika direktīvas) normas saskaņā ar Eiropas Komisijas ziņojumiem Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par minētās direktīvas īstenošanu dalībvalstīs.

5. No darba tiesību normām, kuras ir interpretējamas šauri, izriet, ka darba laiku var pagarināt līdz vairāk nekā 48 stundām nedēļā, ar nosacījumu, ka vidējais darba stundu skaits, kas ir aprēķināts par 4 kalendāro mēnešu atsaucē periodu, nepārsniedz 48 stundas nedēļā, un ka katram darbiniekam ir tiesības strādāt pie vairākiem darba devējiem vai pie viena darba devēja saskaņā ar atsevišķiem darba līgumiem, saņemot atbilstošo atalgojumu saskaņā ar katru no minētiem līgumiem,

izņemot situācijas, kurās tiesību aktos ir paredzēta dažu funkciju apvienošanas nesaderība. **[oriģ. 3. lpp.]**

6. Tā kā (ir jāuzskata, ka) finansēšanas līgumam pušu starpā ir saistošs spēks, finansēšanas pieprasījumi, ar visiem vēlākiem grozījumiem un papildinājumiem, atsevišķi darba līgumi ar to pielikumiem nav uzskatāmi par izņēmumiem no [Rumānijas] Darba likuma attiecībā uz darba stundu aprēķinu; tajos nav norādīts uz akadēmisko stundu izmantošanu, tika likumīgi un pareizi noteikta atsauce uz stundu 60 minūšu apmērā.

7. Tādējādi attiecībā uz projektā iztērētā darba laika reglamentējošo tiesību normu pagaidu piemērošanu, līdz Instrukcijas Nr. 64/2013 stāšanās spēkā dienai tika ņemtas vērā finansējuma izmantotājam labvēlīgākas tiesību normas, proti, maksimāli 13 stundas dienā, piemērojot Direktīvas 2003/88/EK 3. pantu atbilstoši šīs Direktīvas 2003/88/EK 1. panta 3. punkta *ratio*, saskaņā ar kuru “*šo direktīvu piemēro visām darbību nozarēm, gan valsts, gan privātajām*”.

8. Tādējādi līgumiskās [akadēmiskās] stundas, kuras ir pārveidotas darba laikā, kas ir reģistrēts uzskaites lapās, kuras sagatavoja finansējuma izmantotājs un aizpildošie eksperti, kuri apstiprināja tās ar parakstu, kā arī atalgojuma samaksas dokumentos, sasniedz maksimāli pieļaujamās 13 stundas dienā, kuras ir noteiktas kredīta pamatā (pretējā gadījumā rezultāts būtu lielāks par 24 stundām diennaktī); tas pamatoja secinājumu par Regulas (EK) Nr. 1083/200[6] 56. panta tiesību normu, *Hotărârea Guvernului nr. 759 din 11 iulie 2007 privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale* (2007. gada 11. jūlija Valdības Dekrēta Nr. 759 par pasākumu, kas ir finansēti, izmantojot darbības programmas, radīto izdevumu pieņemamības noteikumiem) 2. panta 1. punkta, Regulas (EK) Nr. 2342/2002 172.a panta 1. punkta c) un f) apakšpunkta, kā arī iepriekš minēto tiesību normu pārkāpumu, apstākļi, kas, pēc atbildētājas uzskatiem, nozīmē strīdus summas nepieņemamību.

Lūgums iesniegt Eiropas Savienības Tiesā lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu

9. Prasītāja lūdz iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, uzdodot prejudiciālus jautājumus, lai precizētu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK 2. panta 1. punkta, 3. panta, 6. panta b) punkta tiesību normas.

Faktiskie apstākļi

10. Pēc būtības tiek norādīts, ka ar apstrīdēto administratīvo aktu – 2018. gada 4. jūnija protokolu – tiek iebilsts, ka prasītāja esot “prettiesiski” maksājusi ekspertiem, kuri tika pieņemti darbā projekta ietvaros, samaksu par darba stundām, kuras šie eksperti nostrādāja saskaņā ar likumīgi noslēgtiem darba

līgumiem, kā pamatojumu norādot, ka minētās stundas pārsniedz maksimāli pieļaujamo stundu skaitu, kas ir paredzēts (Savienības) tiesiskajā regulējumā, konkrētāk, *Direktīvas 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem* 3. pantā. Otrkārt, ir jāņem vērā arī *AM POSDRU* instrukcijas Nr. 62/30.08.2012 normas (kurās ir paredzēts ekspertu darbību reģistrācijas formāts un, konkrēti, 3. pielikums – individuālās uzskaites lapas, kurās ir detalizēti norādītas katru dienu katrā projektā nostrādātās stundas, ieskaitot pamata grafiku), *AM POSDRU* instrukcijas Nr. 64/01.02.2013 normas (kurās ir noteikts, ka sākot no 2013. gada 1. februāra aprēķins ir jāierobežo ar 13 stundām dienā), *Legea nr. 53/2003 privind Codul muncii* (likuma Nr. 53/2003 par darba likumu) *114. panta 1. punkta* un *135. panta 1. punkta* normas.

Atbilstošās valsts tiesību normas

1. *Legea nr. 53/24.01.2003 privind Codul muncii* (2003. gada 24. janvāra likumā Nr. 53/2003 par darba likumu), kas ir spēkā no 2003. gada 5. februāra, ir paredzēts:

“**111. pants:** *Darba laiks ir jebkurš laikposms, kurā darbinieks veic savu darbu, atrodas darba devēja rīcībā un pilda savus pienākumus saskaņā ar individuāla darba līguma, piemērojamā koplīguma normām un/vai spēkā esošajiem tiesību aktiem*”.

“**112. panta 1. punkts:** *Darbiniekiem, kas ir pieņemti darbā uz pilnu darba laiku, normālais darba laiks ir 8 stundas dienā un 40 stundas nedēļā*”. [oriģ. 4. lpp.].

“**114. panta 1. punkts:** *Darba laiks nedrīkst pārsniegt 48 stundas nedēļā, ieskaitot virsstundas*”.

“**135. panta 1. punkts:** *Pēc divām darba dienām darbiniekiem ir tiesības uz atpūtu, kura nevar būt īsāka par 12 nepārtrauktām stundām*”.

Atbilstošās Eiropas Savienības tiesību normas

12. *Direktīvā 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem* ir paredzēts:

“**2. pants** *Definīcijas*

Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

1. “*darba laiks*” ir jebkurš laikposms, kurā darba ņēmējs strādā darba devēja labā un veic savu darbu vai pilda pienākumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai praksi;

2. “*atpūtas laiks*” ir jebkurš laikposms, kas nav darba laiks [..].

3. pants *Ikdienas atpūta*

Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka katram darba ņēmējam ir tiesības uz obligātu nepārtrauktu 11 stundu atpūtas laiku katrā 24 stundu laikposmā. [..]

6. pants *Maksimālais nedēļas darba laiks*

Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka tiek ievērota vajadzība aizsargāt darba ņēmēju drošību un veselību:

- a) *iknedēļas darba laiks ir ierobežots ar normatīvajiem vai administratīvajiem aktiem vai ar koplīgumiem vai līgumiem starp darba devējiem un darba ņēmējiem nozarē;*
- b) *vidējais darba laiks katram septiņu darba dienu laikposmam, ietverot virsstundu darba laiku, nepārsniedz 48 stundas”.*

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

13. 2018. gada 4. jūnija kredīta pamatā [..] norādītie nepieņemamie izdevumi faktiski ir izdevumi par ekspertu atalgojumiem, kurus *OI POCU MEN* atzina par nepieņemamiem tādēļ, ka laikposmā no 2012. gada oktobra līdz 2013. gada janvārim šie eksperti, noteiktās dienās summējot stundas, kuras ir nostrādātas normālā darba laikā (8 stundas dienā), ar stundām, kuras tika nostrādātas projekta ietvaros, iespējams, arī ar stundām, kuras ir nostrādātas citos projektos vai darbībās, sasniedza kopējo dienā nostrādāto stundu skaitu, kas pārsniedza 13 stundas dienā, kas ir paredzētas *Instrukciunea AM POSDRU nr. 64/01.02.2013* (*AM POSDRU* instrukcijā Nr. 64/01.02.2013), – ierobežojumu, kas, pēc *OI POCU MEN* uzskatiem, arī bez *Instrukciunea AM POSDRU n. 64/01.02.2013* (kas ir pieņemta 2013. gada 1. februārī, tātad pēc laikposma no 2012. gada oktobra līdz 2013. gada janvārim, kurā tika reģistrēti nepieļaujамie izdevumi, kuri veido apstrīdēto kredītu), izriet no *Direktīvas 2003/88/EK 3. panta* un 6. panta interpretācijas un tiešās piemērošanas.

14. Vienlaikus *Direktīvas 2003/88/EK 3. pantā*, kas ir viens no prasības pieteikuma juridiskajiem pamatiem, *dalībvalstīm* ir noteikts pienākums veikt “*vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka katram darba ņēmējam ir tiesības uz obligātu nepārtrauktu 11 stundu atpūtas laiku katrā 24 stundu laikposmā*”, un *direktīvas 6. pantā dalībvalstīm* ir noteikts pienākums veikt “*vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka tiek ievērota vajadzība aizsargāt darba ņēmēju drošību un veselību: [..] b) vidējais darba laiks katram septiņu darba dienu laikposmam, ietverot virsstundu darba laiku, nepārsniedz 48 stundas*”.
[oriģ. 5. lpp.]

15. Tādējādi prejudiciālie jautājumi, kuru mērķis ir noskaidrot *OI POCU MEN* sniegtās Direktīvas 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem interpretācijas atbilstību, ietekmē strīda izšķiršanu.

16. Eiropas Savienības Tiesa (turpmāk tekstā – “Tiesa”) līdz šim nav analizējusi Direktīvas 2003/88/EK piemērošanu attiecībā uz minimālu ikdienas atpūtas laiku un [...] attiecībā uz maksimālo nedēļas darba laiku darbiniekam vai (katram) līgumam.

17. Pamatojoties uz LESD 267. panta otro daļu, kad prejudiciāls jautājums tiek uzdots izskatīšanā esošā lietā, tiesa, ja tā uzskata, ka ir vajadzīgs Tiesas nolēmums par šo jautājumu, lai šī tiesa varētu taisīt spriedumu, var lūgt, lai Tiesa lemj par šo jautājumu.

18. Tomēr Savienības tiesību vienveidīgai piemērošanai dalībvalstīs ir lietderīgi, ka gadījumā, kad pastāv šaubas par noteiktas valsts prakses vai tiesību aktu saderību ar līgumiem, tiesa, kas izspriedīs lietu, uzdod Tiesai prejudiciālu jautājumu.

19. Taču pastāv šauri interpretējams šā noteikuma izņēmums. Ja kāda noteikta interpretācija ir pilnīgi skaidra un par to nerodas saprātīgas šaubas, valsts tiesa var uzskatīt, ka jautājums nav nepieciešams, un tieši piemērot Savienības tiesības.

20. Šāda veida situācija *Cilfit* judikatūrā ir nodēvēta par “*acte clair* teoriju”. Šīs teorijas mērķis ir nepieļaut situāciju, ka Tiesa tiek pārslogota ar jautājumiem, kas ir gluži teorētiski vai kuriem nav saistības ar strīda izspriešanu.

21. Tomēr valsts tiesas nevar apgalvot, ka kāds Līguma noteikums ir skaidrs, ja vien tas nav izskaidrots Tiesas judikatūrā. Gadījumā, kad valsts tiesa atsakās uzdot Tiesai jautājumu, atsaucoties uz “*acte clair* teoriju” bez pamatojuma judikatūrā, rodas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta 1. punktā noteikto tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu pārkāpuma iespēja. Šajā nozīmē lietā *Ullens de Schooten* pret Beļģiju Eiropas Cilvēktiesību tiesa nosprieda, ka valsts tiesas atteikums izmantot prejudiciālā jautājuma mehānismu var radīt problēmas saistībā ar tiesvedības saderību ar tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu, kaut arī tiesa, kas aicināta paust viedokli, nav likumības pārbaudes iestāde.

22. Tomēr tiktāl, ciktāl tiesai ir jebkādas šaubas par LESD interpretāciju un par valsts tiesību saderību ar minētā Līguma noteikumiem, tiesai ir pienākums uzdot ES Tiesai prejudiciālu jautājumu. Citiem vārdiem, ja prasība var tikt apmierināta, arī neuzdodot prejudiciālu jautājumu, neapmierināt to [savukārt] nevar, ar prejudiciālā jautājuma starpniecību vispirms nenoskaidrojot *OI POCU MEN* interpretācijas saderību ar [Savienības] tiesībām. Pretējā gadījumā tiktu pārkāptas prasītājas *ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI* tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu.

[..]

[..]

Bukareste, 2019. gada 24. jūlijs

DARBBA VERSIJA